

Leo Vardiashvili

La marginea unui codru nesfârșit

Traducere din limba engleză și note de
Mihaela Buruiană

TREI

UNDE-I EKA?

— Unde-i Eka?

Cred că am întrebat asta de o mie de ori.

Mama noastră a rămas, pentru ca noi să putem fugi.

Vezi tu, cele mai multe lucruri pălesc în fața războiului. Descoperi că o salvă de focuri de AK-47, trase chiar pe strada ta, alungă orice alte preocupări. Auzi împușcături noaptea și vezi bucăți de alamă scânteind pe trotuar dimineața, de parcă a plouat cu tuburi de cartuș peste tot orașul Tbilisi. Până aici, pare suportabil.

Dar când un proiectil de tanc rătăcit sparge bariera sunetului pe lângă fereastra dormitorului tău, țipă îndelung și șterge de pe fața pământului aprozarul de la colț, cu toată familia care locuia deasupra, începi să-ți faci planuri. Părinții noștri, Irakli și Eka, și-au făcut planuri să ne scoată pe toți de-acolo, lăsând laoparte divorțul.

Ieșirea din țară însemna mite dubioase, ștampile de călătorie furate și certificate false. Banii pe care familia a reușit să-i adune abia dacă erau de-ajuns pentru un părinte

și pentru noi, copiii. Eka nici măcar nu avea pașaport. Nu puteam pleca din țară împreună.

Între timp, războiul civil se întetea, iar găurile lăsate de gloanțe în locuri și oameni cunoscuți nu mai constituiau o surpriză. Trebuia să ne urnim. Eka a rămas, iar noi am fugit cu Irakli.

Așa am rămas eu și Sandro fără mamă. Eu aveam opt ani, iar Sandro era cu doi ani mai mare. La vârsta aceea, diferența însemna ditamai oceanul de experiență. Chiar și așa, Sandro habar nu avea ce înseamnă să nu ai mamă; nici eu.

La sosirea noastră pe malurile capitaliste ale Regatului Unit, nu ne-a așteptat nicio fanfară. Ne-au dus direct într-un centru de refugiați din Croydon. În depozitul acela friguros cu paturi suprapuse, toalete la comun și bonuri de mâncare, chipuri încordate bântuiau pe holuri.

În cele din urmă, undeva, în adâncurile măruntaielor mașinării care era Ministerul de Interne, roțițele s-au învârtit, un ecran s-a aprins, iar noi am primit statut de refugiați, cu ștampila „Tottenham, N17” aplicată pe dosar.

În zilele acelea de la început, rătăceam printr-un oraș pe care nu-l cunoșteam. În 1992, Tottenham nu era Londra pe care ne-o închipuiserăm noi. Nu existau jobene, smog, Holmes și Watson, doamne, domni și ceaiul de la ora cinci. Nu pentru noi.

Locuiam într-o Londră diferită. În Londra noastră, oamenii înjurau și scuipau, beau, se certau și râdeau în hohote violente. Rosteau cuvinte ciudate, cu accente pe care nu puteam să le distingem. Mergeau cocârjați de greutatea gurilor de hrănit, a facturilor de plătit și a cine știe câtor zile rămase până la salariu.

Tata mergea printre ei. Irakli al nostru — un bărbat aflat pe mare fără busolă, căutând o femeie pe care reușise s-o piardă de două ori. Prima dată o pierduse pe Eka în urma unui divorț înconjurat de mister. Pe urmă, într-un război civil care îi reunise și îi despărțise într-o singură clipă.

— Unde-i Eka?

— În curând, băieți. O vom aduce înapoi, zicea Irakli.

O promisiune care nu devenise încă minciună.

Și-a rupt spinarea încercând să-i cumpere evadarea. A cules fructe, a văruit pereți, a pus marfa pe rafturi în depozite, a asudat și a trudit în diferite fabrici fără nume și fără ferestre din tot nordul Londrei.

Muncile astea l-au epuizat în moduri subtile, vitale. Îl vedeam deteriorându-se. O dată a adormit la masă, cu lingura la jumătatea drumului spre gură. Am râs, ce-am mai râs! Uneori trebuie să râzi de un lucru, ca să-l lași fără putere.

E greu să economisești mii adunând câte o bancnotă, câte un bănuț. E și mai greu să trimiți ce-ai agonisit către o țară în flăcări. Georgia se devora de vie — nu tu bănci, nu tu poștă funcțională. Cei care scăpaserăm nu eram tocmai dornici să ne întoarcem într-o zonă de război.

Cumva, Irakli a găsit pe cineva dispus să zboare înapoi, în schimbul unui comision. Era un bărbat înalt, slab, cu ochi sinceri. Părea cinstit și spunea cuvintele potrivite. Își ținea țigara într-un fel anume. Ne-a mâncat mâncarea și ne-a băut băutura. A luat bancnotele și bănuții pentru Eka și a plecat cu un zâmbet și o strângere de mână. O vreme, nu am mai întrebat unde-i Eka.

Nu-mi aduc aminte cum îl chema pe bărbatul cinstit, dar în visele mele a murit de o mie de ori de mâna mea.

Banii n-au mai ajuns la Eka, iar noi nu l-am mai văzut niciodată pe bărbatul cinstit. Irakli a început să bea și într-o seară l-am auzit din dormitor, în timp ce spărgea măsuța de cafea. A doua zi dimineață, măsuța fusese lipită la loc, iar Irakli plecase la muncă.

Eforturile lui de a ne cumpăra o mamă aproape că au ajuns să-l scoată din miști. Conversații telefonice încordate, uneori în georgiană, alteori într-o engleză stricată, înfundate de o ușă închisă și adesea întrerupte de bubuitul furios al vocii lui Irakli.

Găseam indicii ciudate prin casă. Cabluri de telefon smulse din priză, adâncituri bizare în tencuială, notificări de restanțe trimise de bancă, rupte și îndesate sub canapea, și cioburile minuscule rămase în urma vaselor trântite pe jos și adunate în grabă.

— Tati e neîndemânatic, atât zicea. Neîndemânaticul de mine!

Atunci nu înțelegeam, dar înțelegem acum. Irakli încerca totul pentru a-i cumpăra libertatea Ekăi. Și eșua.

— Unde-i Eka?

Nu voiam să întrebăm, dar nu ne puteam abține.

— Mă ocup de asta, băieți.

La aproape un an de la sosirea noastră la Londra, am început școala și asta a costat bani. Mașina de spălat veche s-a stricat în aceeași iarnă și asta a costat bani. Irakli și-a scăpat un bolțar pe degetele de la picioare și, timp de două luni, cât nu a putut să muncească, n-a produs nimic. Și asta a costat o grămadă de bani. O parte din bani a ajuns totuși la Eka, dar niciodată suficient. Și în Georgia lucrurile costau bani. Și tot așa.

În următorii șase ani, am pierdut-o pe Eka bucată cu bucată. Am pierdut-o din cauza facturilor la gaz și a

alimentelor, a abonamentelor de autobuz și a penarelor, a cărților și a uniformelor școlare.

Promisiunea lui Irakli s-a stins încet, până când, într-o dimineață însorită de ianuarie, am primit un telefon. Eka murise. Am scos un oftat mic și vinovat de ușurare. Nu mai era nevoie să întrebăm. Irakli nu mai era nevoit să ne facă promisiuni mincinoase.

Pe măsură ce traversam greoi iarna britanică rece, umedă și fără zăpadă, cineva i-a dat sonorul mai încet. Intra rătăcit într-o cameră, se uita în jur și pleca fără să spună nimic. Se uita la televizor cu privirea deconectată, în timp ce cana de cafea i se răcea în mână. Farfuriile nu mai dispăreau.

În iarna aceea, tata a îmbătrânit zece ani chiar sub ochii noștri. Ușurarea presărată cu vinovăție i-a provocat un șoc care i-a albit tot părul. Nu l-am văzut plângând niciodată, dar se repezea adesea afară din cameră cu câte o treabă urgentă.

— Ai fost vreodată lovit de fulger, prietene? zicea, dacă te întâlneai cu el pe vremea aceea.

Est-european nebun, îți spuneai, cu o scânteiere febrilă în ochi și un accent neobișnuit, pe care nu puteai să-l identifici.

— Sunt mai multe șanse să fii lovit de fulger, decât să te întâlnești cu un georgian în afara Georgiei.

 Poate îi ofereai un zâmbet politicos.

— Am făcut chiar eu calculele.

 Se bătea cu degetul pe tâmplă.

— Ești foarte norocos, prietene.

 Ochii îi străluceau.

— Dar ești și foarte ghinionist.

 Aștepta să-l întrebi de ce.

— Pentru că șansele de a câștiga la loto sunt mult mai mari. Puteai fi miliardar, prietene. În schimb, m-ai întălnit pe mine.

Râdea — tare și din suflet. La fel făceai și tu.

— Dă-mi voie să-ți torn de băut, ca să-mi cer iertare.

După telefonul acela prin care am aflat de Eka, ne-a fost greu să găsim cuvintele potrivite despre ea și încă și mai greu să le rostim cu voce tare. Așa că am făcut un pact mut, să nu mai aducem niciodată vorba despre mama noastră.

Pactul acela ne-a prins bine timp de unsprezece ani lungi. Dar anul trecut, Irakli l-a încălcat. A început să pomenească locuri în care fusese cu ea, parcurile și cafelele în care petrecuseră timp, potecile și cărările pe care le bătuseră prin Tbilisi. Zi după zi, își pierdea interesul față de viitor și ochii i se umpleau de trecut.

Se uita adesea la zboruri către Tbilisi. De vreo două ori, a cumpărat bilete, dar nu le-a folosit. Nici măcar nu și-a făcut bagajul. Părea speriat.

— Oamenii ăia poartă pică și de dincolo de mormânt.

Nu voia să ne spună cine erau „oamenii ăia”. Am presupus că se referă la prieteni sau la cunoștințe vechi pe care îi desconsideraserăm, evadând când ei nu putuseră s-o facă.

La următoarea încercare sortită eșecului, Irakli și-a pregătit o valiză. Chiar a ieșit din casă. S-a întors după câteva ore, rușinat și abătut. Când îi anunțaseră zborul, a recunoscut el, pur și simplu rămăsese pe scaun și îi privea pe toți ceilalți cum se îmbarcau. Când îi strigaseră numele în difuzoare, plecase.

Totuși, cu fiecare încercare, se apropia mai mult, până când într-o zi a plecat la Heathrow și nu s-a mai întors.

Am primit vești de la el abia când a aterizat în Tbilisi. În primele lui mesaje din Georgia, bătea câmpii cu o energie plină de neastâmpăr, de parcă nu putea s-o cuprindă pe toată cu inima.

— Nu pot să cred ce văd. Pur și simplu nu pot să cred, ne-a zis el la telefon.

Ce anume nu putea să creadă, îi era greu să ne explice. Eu și Sandro l-am lăsat în pace două luni. Amândoi aveam douăzeci și ceva de ani, propriile vieți, și nu simțeam vreo pornire urgentă să ne regăsim patria de mult pierdută.

Între timp, apelurile și e-mailurile lui Irakli au devenit tot mai rare, dar noi nu eram atenți la asta. Ultimul lui e-mail ne-a obligat să fim:

Băieții mei,

Am făcut ceva ce nu pot să desfac.

Trebuie să scap de-aici înainte să mă prindă oamenii ăia.

Poate în munți o să fiu în siguranță.

Am lăsat semne pe care nu pot să le șterg. Nu mergeți pe urma lor.

Vă iubesc cât de mult pot eu.

Irakli

E-mailul nu avea niciun sens. Printre cuvintele acelea se ascundea ceva de rău augur. „Oamenii ăia“? Cine îl urmărea pe Irakli? Ce semne? Cât despre munți, aproape toată Georgia e un afurisit de munte.

Am sunat și am scris, iar și iar, dar nu am primit niciun răspuns. Sandro a hărțuit săptămâni la rând poliția din Tbilisi, ambasada britanică și pe oricine era dispus să asculte. Ba chiar a convins o organizație caritabilă pentru persoanele

fără adăpost să lipească afișe prin Tbilisi. Pe afișe erau poza lui Irakli și un mesaj prin care era rugat să ia legătura cu noi.

Afișele cu persoane dispărute au aerul acela inconfundabil de regret inutil, dar nu i-am zis nimic lui Sandro. Căutarea lui Irakli îi ocupa tot timpul. Poate Irakli vedea afișele, poate nu. Poate plecase deja din Tbilisi, poate nu. N-aveam de unde să știm, nu din Londra, unde eram noi. Și exact așa a gândit și Sandro, care s-a aruncat cu capul înainte să-l salveze, ca de obicei.

A hotărât să plece chiar el în Georgia. Nu mai rămăsese niciun suflet acolo care să-l ajute; familia noastră dispăruse în cei șaptesprezece ani în care lipsiserăm. Bunici, unchi, mătuși și veri se stinseseră ca niște luminițe ieftine de Crăciun. Rataserăm toate înmormântările lor. Refugiații care se întorc în țările din care au fugit sunt primiți cu ridicări de sprâncene. Când a murit Eka, deja nu mai avea familie care să se adune la mormântul ei. Nici măcar nu știm sigur cine a înmormântat-o sau unde anume.

Doliul fără șansa unui rămas-bun îți face praf mintea. Cu toții avem un instinct străvechi, adânc înrădăcinat în noi: când cei dragi mor, e important să vedem *dovada*. Țsta e rolul înmormântărilor. Sunt pentru binele nostru, al celor rămași.

Poate vreo creatură malefică de demult a aruncat un blestem asupra familiei noastre. Poate nu. În orice caz, rudele dinspre Eka — familia Sulidze — au murit repede. Familia lui Irakli — Donauri — a fost decimată înainte chiar de fuga noastră din Tbilisi. Astea sunt cele două jumătăți ale mele. Sunt jumătate Eka și jumătate Irakli. La fel ca numele meu: Saba Sulidze-Donauri.

Cu nevoia aceea de rămas-bun nesatisfăcută, mi-am trăit viața în Londra gândindu-mă în permanență la cei

morți. Mă întrebam ce făceau ei într-o anume seară, ce planuri aveau pentru weekend. Pe urmă îmi aminteam că se duseseră: ca un glob cu zăpadă în miniatură, reprezentând momentul aflării veștii. O durere de inimă cât o mușcătură.

Am devenit obsedat de ei. Îi surprindeam fugitiv în fețele străinilor, le auzeam vocile străbătând larma din metrou. În golurile viclene dintre gândurile mele, morții reveneau la viață. Și asta îmi plăcea.

Îmi închipuiam ce ar spune Lena într-o situație anume sau Eka, sau Anzor, sau Surik. În curând, vocile lor mi s-au strecurat în cap. Le vorbeam când simțeam nevoia și, nu peste mult timp, mi-au răspuns.

Anzor, unchiul meu supererou, care m-a învățat toate lucrurile folositoare pe care le știi. Și-a donat două degete cauzei socialiste prin metoda dureroasă a unei prese hidraulice defecte, dintr-o fabrică de mașini sovietică. Avea tonul lent, calm al logicii.

Lena, bunica mea spartană. Două războaie mondiale, un regim constant de tabere de pionieri staliști și comuniști, iar gloanțele trase în ea de soldații germani i-au transformat coloana în oțel.

Eka, mama care a rămas în urmă pentru ca fiii ei să scape. Amândurora ni se frângeau inimile când vorbeam.

Surik, vecinul nostru bețiv și primul meu prieten. Era ca un frate mai mare pentru Eka și mereu reușea să mă facă să râd, indiferent de situație. Surik vorbea cu mine oricând avea chef.

Nino, păstrătoarea celui mai întunecat secret al meu. Sora mea în toate modurile care contează. Vocea ei era cel mai greu de amuțit.

Știam că e o cruzime să păstrez în viață toate aceste caricaturi grosolane, a căror moarte rămânea veșnic

nerezolvată. În cele din urmă, una câte una, le-am redus la tăcere. M-a durut și pe mine la fel de mult cum le-a durut pe ele.

În fine, ideea era că pe Sandro nu avea să-l aștepte nimeni la aeroport. Dar nu putea să-l lase pe Irakli singur acolo. La aproape treizeci de ani, Sandro rățăcea printr-un departament pustiu, o fundătură a administrației civile. Nu avea pe numele lui decât cărți și un apartament închiriat. Așa că, într-o zi, a pus pauză vieții lui londoneze, și-a făcut bagajul, a cumpărat un bilet dus către Tbilisi și a plecat.

La început, vorbeam în fiecare zi. Îmi povestea despre piedicile de care se lovea în încercarea de a-l găsi pe Irakli. Cum numele Sulidze-Donauri era acum trecut într-un pașaport britanic, poliția din Tbilisi nu era dispusă să-l ajute prea mult.

Și Irakli deținea pașaport britanic și, în curând, a fost clar că poliția nu avea să miște un deget decât dacă era presată de ambasada britanică, iar ambasada nu era prea dornică să facă o treabă pe care ar fi trebuit s-o rezolve poliția georgiană.

„Uneori oamenii dispar pur și simplu“, i-a spus detectivul lui Sandro și a zâmbit. Era ceva în neregulă cu el, mi-a zis Sandro.

Și-a început căutările din locul unde trăiam pe vremuri, din labirintul prăfuit al cartierului Sololaki, mergând la voia întâmplării pe străzile lui șubrede și printre clădirile lui dărăpănate. A auzit că cineva care se potrivea descrierii lui Irakli fusese văzut în câteva baruri dubioase din zonă. Dar indiciul acesta n-a dus nicăieri.

Sandro a lipit mai multe afișe. Tot nimic. A găsit un proprietar de hostel care a recunoscut fotografia lui Irakli.

Era posibil să fi stat la hostelul lui cu luni în urmă sau poate nu. Altă pistă moartă.

Pe urmă a fost patronul de magazin care și-l amintea clar pe Irakli, dar numai pentru că acesta dăduse buzna în mica lui prăvălie să caute echipament de campat.

„Omul părea dus cu capul“, i-a zis patronul lui Sandro.
„Căuta corturi și saci de dormit unde se vând țigări și reviste.“

Sandro a început să vorbească despre întoarcerea în Londra. Stătuse acolo câteva săptămâni, complet singur, să caute niște urme pe care Irakli ar fi putut să le lase în Tbilisi cu câteva luni înainte. Părea disperat să găsească un indiciu, un pont, un semn care să-l ajute să meargă mai departe. Și cred că l-a găsit, pentru că lucrurile au luat o altă întorsătură.

E-mailurile lui Sandro au devenit tot mai scurte, la fel cum se întâmplase cu cele trimise de Irakli. Nu voia să vorbească la telefon. Și-a vândut laptopul și scria numai din internet café-uri. Chiar și atunci, doar câteva cuvinte.

Ultimul e-mail pe care l-am primit de la el suna așa:

Am găsit firimiturile de pâine lăsate de Irakli în urma lui. În fostul lui apartament din Sololaki. Nu am timp să explic.

O să-ți scriu când o să știu mai multe.

Sandro

Și asta a fost tot. De atunci, nu am mai primit nicio veste de la Sandro. Au trecut câteva săptămâni. E-mailurile și apelurile mele frenetice la poliția georgiană, la ambasada britanică și la spitalele din Tbilisi nu m-au dus nicăieri. Tot timpul ăsta, știam ce trebuie făcut. Doar că nu voiam să privesc lucrurile în față...

Ei, iată-mă acum, privindu-le. Sunt într-un taxi, în centrul orașului Tbilisi, Georgia. Șoferul, Nodar îl cheamă, sudează țigările de parcă viața lui ar depinde de asta. Se întâmplă ceva ciudat aici. Am senzația că am ratat o informație crucială, o mare necunoscută. Sunt mulți oameni pe străzi, pentru ora aceasta din noapte. Se adună sub felinare, fumează, stau de vorbă și privesc peste umăr.

Cu cât pătrundem mai adânc în Tbilisi, cu atât devine mai ciudat. Mașini goale de poliție staționează la colțuri, cu farurile pulsând silențios. Nodar trece pe lângă un șir de camionete parcate, în care sunt stivuite unele peste altele siluete canine noroioase.

— Ția sunt câini? întreb eu.

Nodar se uită prin parbriz, dar nu-mi răspunde. În față, o altă mașină de poliție cu farurile pulsând silențios ne blochează drumul. În spatele ei, zăresc strălucirea mișcătoare a apei unde n-ar trebui să fie apă. Nodar virează brusc, să evite un baraj mare de nămol care s-a revărsat cumva pe drum. Mâlul amortizează zdrăngănitul suspensiilor mașinii. Atunci îmi ridic privirea și îl văd.

Direct în fața noastră, pe drum, e un rinocer. Nodar se încruntă și apasă tare pedala de frână. Rinocerul își întoarce capul imens dinspre farurile lui Nodar, cu un gest bizar de uman. Dincolo de rinocer se află fațada deformată a unui magazin, numai sticlă și crom. Pe firma spartă scrie „Swatch“. Mica vitrină ordonată și-a vărsat conținutul sculptor pe trotuar. Probabil isprava rinocerului.

— Băga-mi-aș! Ția-i un rinocer? Pe stradă?!